Esikunta
Mika Susi

Eduskunta
Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Lausunto 1 (2)

12.9.2018

Viite: U33/2018 vp / asiantuntijapyyntönne (29.8.2018)

Lausunto valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle koskien ehdotuksia Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi ja direktiiviksi (lainvalvontaviranomaisen rajat ylittävä pääsy sähköiseen todistusaineistoon)

Kansainvälistyminen ja teknologian nopea kehitys ovat aiheuttaneet haasteita viranomaisille elektronisen todistusaineiston hankinnassa. EK pitää tärkeänä, että viranomaisilla on riittävät toimivaltuudet ja mahdollisuudet vakavien rikosten tutkinnassa digitaalisessa ympäristössä. EK korostaa, että on tärkeää luoda selkeät ja oikeusvarmat pelisäännöt yritysten tietojen luovuttamisen menettelyille. Digitalisaation edistymisen mahdollistamiseksi uutta sääntelyä laadittaessa vaikutukset yrityksiin ja markkinoihin tulee kuitenkin aina arvioida erittäin huolellisesti.

EK arvioi, että asetus vaikuttaa vielä keskeneräiseltä ja sen vaikutusarviot yrityksiin suppeilta. EK esittää, että olisi syytä kartoittaa ja selventää miten viranomaisten toimintaa sekä jäsenvaltioiden välisiä tiedonvaihtoprosesseja voitaisiin tehostaa yrityksiä kuormittamatta.

EK myös muistuttaa, että Suomessa viestinnän luottamuksellisuus on turvattu perustuslaissa. Siten tulisi vielä erikseen selvittää, millä perusteilla ulkomaisten viranomaisten pääsy Suomen perustuslain suojaamaan viestintään ulkomaisia rikostapauksia selvitettäessä lopulta oikeutettaisiin.

Asetus sisältää yrityksille hallinnollisen taakan, tulkintaepävarmuuksien sekä kasvavien kustannusten aiheuttamia haasteita. Siksi EK katsoo, että valmistelussa tulee vielä huomioida erityisesti seuraavat seikat:

- **Asetuksen soveltamisala on laaja ja epäselvä.** Esityksessä tulisi tarkentaa, mihin tahoihin tietopyyntö voisi lopulta kohdistua. Palvelujen tuottamisen ketjuuntuessa ja verkottuessa asetuksen perusteella muodostuu runsaasti tulkintavaikeuksia siitä, kenen vastuulla pyydettyjen tietojen hankkiminen lopulta olisi. Lähtökohtaisesti toimivaltaisen viranomaisen tulisi lähestyä tietopyynnöllä varsinaista tiedon omistajaa.

- **Esitys aiheuttaisi yrityksille haasteita pyyntöjen lainmukaisuuden selvittämisessä.** Useimmilla yrityksillä ei lähtökohtaisesti ole mahdollisuuksia tai resursseja eri maiden viranomaisten pyyntöjen lainmukaisuuden tulkitsemiseen ja arvioimiseen. Siten pyyntöjen lainmukaisuuden selvittämistä ei tulisi asettaa vain yritysten tehtäväksi, vaan tulisi luoda mekanismi, jossa pyyntö pääsyyn toisen valtion sähköiseen aineistoon tutkittaisiin ja varmistettaisiin pyynnön kohdemaan

viranomaisessa. Toisaalta samaan aikaan yrityksillä tulisi olla itsenäinen mahdollisuus viranomaisen pyynnön haastamiseen, mikäli pyynnössä havaittaisiin puutteita tai sen perusteet vaikuttaisivat muutoin heikoilta. Tällöin tulisi myös varmistaa huolellisesti asetuksessa, että pyyntöihin vastaava yritys ei voi joutua vastuuseen muun lainsäädännön perusteella toimiessaan viranomaisen pyynnöstä.

- **Asetuksen mukainen toiminta voi asettaa palveluntarjoajan sopimusrikkomustilanteeseen ja siten horjuttaa luottamusta digitaalisiin palveluihin.** Lähtökohtaisesti tietopyynnön kohteena tulisi olla tiedon varsinainen omistaja, ei palveluita tiedon omistajalle tuottava palveluntarjoaja. On myös huomioitava, että sopimuksissa asiakkaat usein vastuuttavat palveluntarjoajat informoimaan asiakasta kaikista viranomaispyynnöistä sekä siirtämään päätöksentekovallan tietojen luovuttamisesta itselleen. EK katsoo, että asetuksessa tulisi siksi ottaa tarkemmin kantaa palveluntarjoajan toimintaan suhteessa asiakkaisiinsa. Esityksen perusteella jää epäselväksi tulisiko palveluntarjoajan esimerkiksi vastata pyyntöön asiakkaan tahdosta riippumatta, ja mikä olisi palveluntarjoajan vastuu asiakkaalleen tiedottamisessa.

- **Velvoitteista aiheutuisi yrityksille kustannuksia ja hallinnollisen taakan kasvua.** Vastuu yrityksille aiheutuvista kuluista tulisi poikkeuksetta olla pyynnön esittävällä viranomaisella. Näin ollen tulisi huolella varmistaa, että kaikissa tapauksissa yritykset saisivat niille aiheutuneista kustannuksista asianmukaisen korvauksen. Lisäksi yrityksille esitettävä velvollisuus oikeudellisen edustajan nimeämiseen nostaisi yritysten kustannuksia ja aiheuttaisi niille lisää hallinnollista kuormitusta

- **Tietopyynnöille asetetut aikarajat ovat epärealistisia.** Digitaalisen todistusaineiston viivytyksetön saaminen voi olla akuuteissa rikostapauksissa tärkeää. On kuitenkin mahdotonta varmistaa, että yrityksiltä pyydetyt tiedot olisivat aina helposti tunnistettavissa tai ladattavissa suoraan yritysten järjestelmistä. Käytännössä tietojen hakeminen tarkoittaisi monissa yrityksissä runsaasti manuaalista työtä, joka edellyttäisi myös mittavan asiantuntijaresurssin käyttöä. EK muistuttaa, että useissa yrityksissä tällaista resurssia ei ole saatavilla ja aikarajat tarkoittaisivat käytännössä ympärivuorokautisen päivystyksen järjestämistä yrityksiin.

- **EK suhtautuu hyvin varauksellisesti sakotusmahdollisuuteen.** Asetuksessa esitetään, että yrityksen jättäessä noudattamatta sille esitettyä pyyntöä, yritykselle voitaisiin asettaa sakko. EK ei katso sakotusmahdollisuuden olevan perusteltu huomioiden asetuksen toteuttamiseen sisältyvät merkittävät tekniset ja laintulkinnalliset haasteet. EK korostaa, että jos sakotusmahdollisuuteen päädytään, sen tulisi seurata ainoastaan täysin tahallisesta toiminnasta.

- EK korostaa, että on varmistettava, että yrityksille ei asetuksen perusteella aseteta minkäänlaisia velvoitteita tietojen salauksen purkamiseen, salausavaimien luovuttamiseen tai tuotteidensa ja palveluidensa tietoturvan heikentämiseen.